

11. Про Заяву Верховної Ради України «Про військову агресію Росії проти Грузії»: Проект Постанови ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DF2CU00A.html.

12. Очільники конституційних судів Латвії, Литви і Польщі висловили солідарність з Україною у зв'язку із зовнішньою агресією проти нашої держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/93362-ochilniki_konstituciynih_sudiv_latvii_litvi_i_polschi_vislov.html.

13. Проект Закону про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію) № 4300а від 17.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51721.

14. Russian Aggression Prevention Act of 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://beta.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2277/text>.

15. Speech: Situation in Ukraine : European Commission SPEECH/14/548 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-548_en.htm.

16. Jorritsma R. Ukraine Insta-Symposium: Certain (Para-)Military Activities in the Crimea: Legal Consequences for the Application of International Humanitarian Law / R. Jorritsma [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://opiniojuris.org/2014/03/09/ukraine-insta-symposium-certain-para-military-activities-crimea-legal-consequences-application-international-humanitarian-law/>.

КІНДЮК К. Б.,
магістр права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 340

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ М. М. ГЕРНЕТА

У статті виокремлено такі основні напрямки наукової діяльності М.М. Гернета: 1) загальнотеоретичні дослідження кримінального права; 2) дослідження в галузі кримінально-правової статистики; 3) дослідження проблеми злочинності та засобів її попередження; 4) дослідження в галузі кримінальної психології; 5) дослідження історії руху за скасування смертної кари; 6) дослідження міжнародних злочинів; 7) дослідження в галузі юридичної біографістики.

Ключові слова: М.М. Гернет, наукова діяльність, соціологічна школа кримінального права, злочинність.

В статье выделены такие основные направления научной деятельности М.Н. Гернета: 1) общетеоретические исследования уголовного права; 2) исследования в области уголовно-правовой статистики; 3) исследование преступности и средств ее предупреждения; 4) исследования в области криминальной психологии; 5) исследование истории движения за отмену смертной казни; 6) исследование международных преступлений; 7) исследование в области юридической биографистики.

Ключевые слова: М.Н. Гернет, научная деятельность, социологическая школа уголовного права, преступность.

In the article the main directions of M.N. Gernet's scientific activity are considered: 1) general theoretic researches of criminal law; 2) researches in the area of criminal statistics; 3) research of criminality and its prevention funds; 4) researches in the area of criminal psychology; 5) research of history of motion for abolition of death penalty; 6) research of international crimes; 7) researches on the legal biographistik.

Key words: *M.N. Gernet, scientific activity, sociological school of criminal law, criminality.*

Вступ. Зацікавленість науковою спадщиною М.М. Гернета не є випадковою, позаяк учений тривалий час розробляв різні напрямки юридичної науки. Так, на початку свого творчого шляху під час наукових відряджень за кордон учений займався соціологічними дослідженнями в галузі кримінального права. У більш пізній період М.М. Гернет видав низку праць, присвячених загальнотеоретичним питанням кримінального права, дослідженню причин злочинності, пенології, розробці методів боротьби зі злочинністю неповнолітніх. Понад двадцять років учений присвятив збиранню, обробці й систематизації матеріалів з історії царської в'язниці, опублікувавши їх у п'яти-томному виданні. За свій науковий доробок учений 1928 р. отримав звання заслуженого діяча науки РРСФР, 1944 р. був нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора, а 1947 р. став лауреатом Сталінської премії.

Особливість наукової діяльності М.М. Гернета полягає в багатоманітності наукових напрямків, а також у вмінні поєднувати доктринальні погляди з юридичною практикою.

Системний аналіз творчої спадщини М.М. Гернета в працях радянських і сучасних авторів повною мірою не проводився. Виняток становлять поодинокі розвідки у вигляді статей і передмов до перевидань праць ученого, що виходили за авторством А.А. Піонтовського, Д.П. Захарова та інших.

Постановка завдання. Метою роботи є систематизація наукової спадщини М.М. Гернета та виокремлення напрямків наукової діяльності вченого.

Результати дослідження. Звертаючись до аналізу наукової творчості М.М. Гернета, варто насамперед зазначити, що вчений був яскравим представником соціологічного напрямку в юриспруденції, зокрема, соціологічної школи в кримінальному праві, яка отримала потужний розвиток у Росії в другій половині XIX – на початку XX ст. Протягом усієї наукової й викладацької діяльності М.М. Гернет активно застосовував соціологічні ідеї та методи вивчення кримінального права. Зокрема, це той методологічний арсенал, що сьогодні широко використовується вченими під час вивчення злочинності (наприклад, особисте інтерв'ювання, анкетний метод тощо). При цьому магістральною ідеєю вченого залишалося заперечення природженої злочинності людини та твердження, що злочинці є продуктом специфічних соціальних умов.

Системний аналіз творчої спадщини М.М. Гернета дозволив виділити сім основних напрямків у науковій діяльності вченого: 1) загальнотеоретичні дослідження кримінального права; 2) дослідження в галузі кримінально-правової статистики; 3) дослідження проблеми злочинності та засобів її попередження; 4) дослідження в галузі кримінальної психології; 5) дослідження історії руху за скасування смертної кари; 6) дослідження міжнародних злочинів; 7) дослідження в галузі юридичної біографістики.

I. Загальнотеоретичні дослідження кримінального права. Результатом наукової роботи М.М. Гернета в зазначеному напрямку став підготовлений ним розділ у колективній монографії «Основні поняття російського державного, цивільного і кримінального права» 1907 р. [1]. Цей розділ присвячено російському кримінальному праву, виділено чотири історичні етапи його розвитку, що відрізняються жорсткістю покарань і кваліфікацією складу злочинів. Досліджується система покарань, які застосовувалися в

Російській імперії: страта, заслання, різні види ув'язнення, позбавлення честі та прав, майнові покарання.

Уже за нової влади М.М. Гернетом було підготовлено коментар до Загальної частини Кримінального кодексу та до розділу Особливої частини, присвяченого майновим злочинам (1925 р.) У цій роботі вчений дає коментарі до ст. ст. 180, 199 Кримінального кодексу, кваліфікуючи такі злочини, як крадіжка, систематичне розкрадання, особливо великі розміри викраденого. Також М.М. Гернет дає коментар до ст. 181, у якому розкриває зміст таких злочинів, як купівля завідомо краденого, грабїж, розбій, привласнення, розтрата майна, шахрайство, фальсифікація предметів споживання, здирство тощо.

II. Дослідження в галузі кримінально-правової статистики. Цей напрямок представлений роботою М.М. Гернета «Моральна статистика» 1922 р. [2] У цій монографії вчений дає визначення так званій моральній статистиці, досліджує історію виникнення цього наукового напрямку, наводить дані кримінальної статистики в різних державах Європи. Цікавою видається інформація щодо кримінальної статистики у Франції, збір якої розпочався в 1697 р. в період правління короля Людовика XIV. За даними М.М. Гернета, у періоди воєн відбувається різка зміна видів злочинів та осіб, характеру злочинів. Так, призов до армії осіб, зайнятих у торгівлі й промисловості, веде до зменшення злочинів у цій сфері та зростання проституції, виготовлення спиртних напоїв, незаконної торгівлі. Саме в цій країні багато років на чолі тюремного відомства стояв учений, професор А. Принс, який був родоначальником напрямку вивчення соціальних причин злочинності. У монографії М.М. Гернета зібрано інформацію про порядок збору даних кримінальної статистики в Німеччині, Австрії, Сербії, Болгарії, Швейцарії, Данії, Норвегії та Італії. Наводяться дані про статистику неповнолітніх злочинців Німеччини, Франції, Італії та інших країн. Ученим побудовані цікаві графіки зв'язку між цінами на хліб і кількістю випадків крадіжки, що показало наявність прямо пропорційної залежності.

З метою узагальнення наукових знань про злочинність і її причини за ініціативою М.М. Гернета в 1925 р. в Москві почав роботу Державний інститут із вивчення злочинності. Як вказує М.М. Гернет, метою діяльності цієї установи було таке: а) з'ясування причин, що викликають розвиток злочинності або окремих злочинів; б) вивчення успішності вживаних методів боротьби зі злочинністю; в) розробка питань кримінальної політики, зокрема, пенітенціарії; г) вивчення впливу на ув'язнених пенітенціарної дії; д) вивчення даних окремих злочинців для з'ясування явища злочинності. За ініціативою М.М. Гернета при інституті було створено музей, що включав колекцію тюремних газет і журналів, альбоми татуювань, зразки праць ув'язнених, пісень злочинного світу, різних засобів покарання. Результатом роботи інституту стала розробка методик із підвищення культурного й освітнього рівня злочинців шляхом їх навчання в школі, організацій гуртків, видання журналів, проведення лекцій, спектаклів. Рекомендувалося реалізовувати систему відпусток, право на умовне звільнення, участь у роботах за межами в'язниці. За даними М.М. Гернета, інститут займався питаннями режиму в'язниць, примусового лікування, статевими злочинами, розробкою методів боротьби з конокрадами, відповідальності лікарів за медичні помилки.

III. Дослідження проблем злочинності та засобів її попередження. Серед праць М.М. Гернета, що належать до цього напрямку, необхідно відзначити монографію 1906 р. «Суспільні причини злочинності. Соціалістичний напрямок в науці кримінального права» [3]. У цій монографії, що складається із шести глав, учений простежив причини зростання рівня злочинності, методи боротьби з нею в різних країнах, систему покарань. У роботі аналізуються проекти нових способів виконання смертної кари, порядок застосування електричного стільця в Америці, різні види тілесних покарань. Як один з істотних чинників злочинності М.М. Гернет розглядає бідність, обґрунтовуючи таку позицію статистичними даними про кількість злочинів і кількість неврожаїв у країні. У такі роки підвищується ціна на хліб, картоплю, м'ясо, інші продукти, внаслідок

чого різко зростає кількість злочинів. Для попередження росту злочинності, на думку М.М. Гернета, державі слід вжити низку економічних заходів, зокрема дотримуватися твердих цін на стратегічні продукти харчування.

У главі 6 «Кримінальне право майбутнього» М.М. Гернет опонує соціалістам-утопістам Т. Мору, Т. Кампанелі та іншим. Паралельно вчений наводить численні випадки з кримінальної практики царської Росії, які доводять жорсткість і несправедливість діючої правової системи. Виконаний аналіз декількох кримінальних справ, у яких знедолені люди за несуттєві злочини (наприклад, крадіжка цукерок ціною 15 коп., однієї дошки, декількох цеглин вартістю 5 коп., лозин із плоту, гнилої дошки з огорожі) засуджувалися до кримінального покарання. На противагу соціалістам-утопістам, які висловлювали думку про відміну покарань у вигляді позбавлення волі, М.М. Гернет стверджує, що такі ідеї є неспроможними. Учений говорить про американський досвід перевиховання злочинців та інші засоби впливу на їх особистість. Інтерес представляє точка зору М.М. Гернета про малу вірогідність появи суспільства, у якому буде відсутня приватна власність. У цьому питанні він полемізує із соціалістами-утопістами, які вважали, що відміна приватної власності призведе до відміни майнових покарань у вигляді конфіскацій і грошових штрафів. Таким чином, М.М. Гернет виявив здатність до аналітичного мислення й передбачення сценаріїв розвитку історичних процесів.

IV. Дослідження в галузі кримінальної психології. Одним з основних творів ученого, що належать до цього напрямку, є монографія «Злочинний світ Москви» 1924 р. [4]. У ній учений провів аналіз різних видів злочинів, здійснених на території Москви, та осіб злочинців. Так, на основі зібраних відомостей про слідчі справи, що перебували в провадженні московської поліції, М.М. Гернету вдалося їх систематизувати й виділити такі злочини, як розбій, грабїж, конокрадство, крадіжка, шахрайство, підпал. Окремі розділи монографії присвячені статистичним даним щодо грабіжників, вбивць, рецидивістів, злодіїв, шахраїв. У своїй роботі М.М. Гернет досліджує причини злочинності неповнолітніх, вважаючи головними причинами безпритульність і неблагополуччя сімейної обстановки. Так, серед повторно звинувачуваних дітей покинули сім'ю в період малоліття 64%, у період неповноліття 17%, у період повноліття 18%. На підставі цього М.М. Гернет робить висновок про необхідність активізації процесу створення сирітських будинків, які можуть забезпечити нормальні умови перебування неповнолітніх. Інтерес представляє дослідження, виконане М.М. Гернетом, яке стосується такого рідкісного напрямку криминології, як татуювання в місцях позбавлення волі Москви. Ученим наводяться дані про зв'язок видів татуювань і характеру злочинів, здійснених злочинцем. Наводяться дані про випадки демонстрації татуювань за гроші на публічних виставах. Розглянуті зв'язки між видами татуювань і професією злочинців, їх релігійними переконаннями та професійною спеціалізацією. Одним з ефективних напрямків боротьби зі злочинністю, на думку М.М. Гернета, була проблема вивчення тюремної психології. Учений звертав увагу на малу ефективність відриву арештанта від інформації про громадське життя й різних подій шляхом введення тюремних заборон. Так, у своїй роботі «Нариси тюремної психології» 1923 р. М.М. Гернет звертає увагу на погіршення морального стану політичних арештантів унаслідок заборони користування газетами, журналами в місцях позбавлення волі. В анкетах, зібраних М.М. Гернетом, за оцінкою тяжкості покарань одним із перших пунктів були скарги арештантів на заборону читання. У своїй роботі М.М. Гернет наводить цікаві дані щодо літературно-художнього журналу «Бутирка», який видавався в московській пересильній в'язниці в 1906 р. Інший журнал шліссельбурзьких в'язнів мав назву «Винигрет», до нього поміщалися спогади, вірші, статті з математики, статистики й економіки. Розбираючи архіви Московської Таганської в'язниці, М.М. Гернет виявив рукописний журнал «Тюрма», до якого були поміщені економічні статті, художні твори й рецензії на книгу братів Гранат «Історія Росії». Досліджуючи це питання, М.М. Гернет звертає увагу на рішення Міжнародного

Пенітенціарного конгресу в Римі 1885 р., у якому рекомендувалося давати ув'язненим можливість видавати власні газети.

V. Дослідження історії руху за скасування смертної кари. Будучи представником революціонерів-демократів, М.М. Гернет у своїх творах неодноразово висловлювався проти страти й доводив малоефективність застосування цього виду покарання. Учений систематизував свої погляди в монографії «Проти смертної кари» 1906 р. [5]. У роботі досліджується історія застосування страти у Франції, Німеччині, Англії. Є посилання на Біблію, яке використане М.М. Гернетом як обґрунтування необхідності відміни виду цього покарання. Інтерес представляють зібрані в роботі дані, що зменшення кількості злочинів, за які передбачалося застосування страти, призвело в Англії до зменшення загальної кількості злочинів. В окремому розділі роботи М.М. Гернет доводить безглуздя застосування страти, основна мета якої – залякати людей і запобігти новим злочинам. Наводяться висловлювання відомих історичних діячів, у тому числі російської імператриці Єлизавети Петрівни, які вважали, що зі злочинами потрібно боротися не шляхом застосування страти, а за допомогою просвіти, виховання, підвищення рівня культури суспільства. Враховуючи складний історичний час написання монографії, яке припало на період першої російської революції, у роботі розглядається питання про використання страти військовими судами. У роботі зібрані унікальні матеріали у вигляді листів відомих учених Г. Еллінека, Е. Бернштейна, Г. Брандеса, Е. Бутру, Л. Гаве, А. Круазе, у яких вони висловлюють різні думки щодо застосування страти. В одному з листів наводиться відповідь знаменитого вченого, професора Гейдельберзького університету Г. Еллінека, у якому він вказує, що Росія, яка намагається ввійти до цивілізованих держав, повинна відмінити цей вид покарання. У роботі досліджуються протести громадських діячів, петербурзької групи Союзу письменників, Пироговського союзу лікарів, Союзу фармацевтів Росії, студентів Санкт-Петербурзької духовної академії, у яких вони вимагають від влади відміни страти. Наводиться резолюція Другого з'їзду адвокатів, що проходив у жовтні 1905 р. в Москві, який прийняв рішення будь-яким чином протидіяти застосуванню страти шляхом виконання п'яти пунктів: утворення ліги боротьби проти страти, обрання виконавчого комітету з п'яти осіб-представників різних політичних переконань і професій, активна пропаганда цих ідей за допомогою газет, видання листівок, прокламацій, проведення публічних лекцій, віднесення до переліку вбивць усіх осіб, які беруть участь в ухваленні смертних вироків (військових суддів, прокурорів, секретарів судів), та публікація списків цих осіб у газетах. Іншою роботою, яка належить до цього напрямку, стала «Революція, зростання злочинності і смертна кара» 1917 р. [6], присвячена прийняттю постанови Тимчасового уряду від 18 березня 1917 р. «Про скасування страти». У монографії М.М. Гернет досліджував декілька спроб Російської Думи другого скликання за ініціативою партій трударів, народної свободи щодо законодавчої відміни в імперії покарання у вигляді страти. Інша спроба відміни цього покарання була зроблена Думою третього скликання 19 червня 1908 р. шляхом внесення проекту, підписаного 103 депутатами. М.М. Гернету вдалося зібрати дані про те, що в період 1906–1909 рр. російськими судами щорічно виносилося не менше 1 200 таких вироків. Також у роботі зібрані дані про відміну страти за політичні злочини в 1848 р. у Франції, Німеччині, а в 1874 р. – у Швейцарії.

Висвітлюється реакційність представників союзу російського народу «Чорна сотня», які неодноразово зверталися до царя з проханням зберегти цей вид покарання. М.М. Гернет підготував у 1926 р. статтю «Смертна кара за допомогою задушення газом», у якій описано жорстокий спосіб виконання покарання. Так, М.М. Гернет вказує, що в 1926 р. в штаті Невада в США страта була проведена за допомогою застосування задушливого газу. Серб за національність, засуджений за вбивство своєї коханої, був у спеціальній кімнаті, прикріплений до стільця й задушений газом. На думку М.М. Гернета, такі варварські способи застосування страти ніяким чином не зменшують кількість злочинів, а навпаки, сприяють розвитку в суспільстві жорстокості й насильства.

VI. Дослідження міжнародних злочинів. За матеріалами Нюрнберзького трибуналу 1946 р. М.М. Гернетом була підготовлена монографія «Злочини гітлерівців проти людства», у якій учений систематизував злочини німецько-фашистських загарбників, за які їм довелося відповідати перед міжнародним судом [7]. Показано, що гітлерівці скоювали військові злочини проти мирного населення, військовополонених, заручників, проводили масові езекуції шляхом застосування розстрілів, газових камер та інших способів знищення людей. Другим напрямком злочинів гітлерівців було безглузде знищення міст і сіл, пам'яток культури, інших цінних об'єктів. При цьому гітлерівці часто практикували вивезення витворів мистецтва наукових колекцій, інших культурних цінностей до Німеччини, що завдавало непоправного збитку людству. Третім напрямком цих злочинів була позасудова розправа шляхом утримання людей у в'язницях, концентраційних таборах в антисанітарних і нелюдських умовах. Показана абсолютна безпідставність ідей А. Гітлера щодо використання расових теорій і побудови на їх основі правової системи. Так, учений досліджував закон 1933 р. «Про попередження спадково хворого потомства», що передбачав фактичне знищення хворих і недієздатних громадян. У роботі доводиться, що гітлерівці порушували цілий ряд положень, правил ведення війни, закріплених у Гаазьких угодах, проводячи політику захоплення та вбивства заручників, масових вбивств населення. Учений звертає увагу на лицемірність гітлерівської пропаганди, докази якої були зібрані Надзвичайною комісією, щодо знищення церков на окупованій ними території. За підрахунками військових юристів, німецько-фашистські загарбники знищили й пошкодили 1 670 церков, включаючи Успенську церкву Києво-Печерської лаври, Борисоглібський собор у Чернігові, Покровську церкву й дзвіницю, Софійський собор у Новгороді. При цьому учений наполягав на проведенні слідства, збору матеріалів, досудового розслідування злочинів гітлерівців та розгляді їх Нюрнберзьким трибуналом згідно з положеннями діючого міжнародного права.

VII. Дослідження в галузі юридичної біографістики. Розуміючи важливість розвитку юридичної науки, учений присвятив ряд робіт діяльності видатних юристів дореволюційної Росії. Так, у журналі «Вісник права» за 4 жовтня 1915 р. учений опублікував статтю, присвячену п'ятдесятирічному ювілею діяльності та юридичної практики А.Ф. Коні. У статті розглядалася діяльність А.Ф. Коні в якості голови суду, його взаємодія з прокурором синоду К.П. Победоносцевим, промова А.Ф. Коні на відомому процесі над В.І. Засулич. Робота А.Ф. Коні в якості прокурора показала, що він не побоявся притягнути до відповідальності провідника дворянства І.С. Солнцева, гусарського полковника В.О. Беклимишева, власника ігрного будинку штабс-капітана Колеміна, мільйонера Овсяннікова та інших. М.М. Гернет дослідив теоретичні погляди А.Ф. Коні на злочини й покарання. Інтерес представляє збір М.М. Гернетом матеріалу щодо виступів А.Ф. Коні в російській Думі щодо реформ кримінального, кримінально-процесуального, майнового права й судоустрою, а також його діяльність у комісії статс-секретаря М.В. Муравйова з перегляду Судових Статутів. Інша робота М.М. Гернета присвячена п'ятдесятирічному ювілею діяльності відомого російського юриста, професора й сенатора В.К. Случевського. Цей учений входив до складу комісії, яка займалася підготовкою та введенням у дію Судових Статутів, що регламентували діяльність судової системи Російської імперії. Паралельно В.К. Случевський займався дослідницькою роботою, підготувавши «Підручник російського кримінального процесу» (загальним обсягом 700 сторінок). У своїй статті М.М. Гернет звернув увагу на діяльність В.К. Случевського як професійного судді, спрямовану на захист такої інстанції, як суд присяжних, щодо якого царським урядом готувався проект ліквідації. Окрім судової практики, В.К. Случевський брав активну участь у громадській діяльності юридичних суспільств. Так, він був головою кримінального відділення петербурзького суспільства, почесним керівником гільдії присяжних повірених, був одним із засновників і почесним членом суспільства піклування про неповнолітніх злочинців.

Аналізувалася викладацька робота В.К. Случевського в Училищі правознавства, на кафедрі кримінального права у Військово-юридичній академії, де він отримав звання заслуженого професора, а в 1916 р. Петроградський університет обрав його почесним доктором прав.

Ще одним відомим юристом, якому присвятив роботу М.М. Гернет, був професор Санкт-Петербурзького університету, член російської групи Міжнародного союзу криміналістів, член Державної Ради М.С. Таганцев. Цей відомий учений, політичний діяч був прибічником ідеї відміни смертних вироків і страт, яку активно підтримував М.М. Гернет. На початку своєї наукової діяльності М.С. Таганцев досліджував питання, пов'язані з повторенням злочинів. Професор М.С. Таганцев зробив істотний внесок у юридичну науку, підготувавши й видавши в 1887–1892 рр. підручник «Лекції з російського кримінального права», а в 1902 р. – двотомник «Російське кримінальне право». М.М. Гернет звернув увагу на діяльність М.С. Таганцева в Державній Раді Російської імперії з підготовки законопроектів і внесення змін до кримінального законодавства, спрямованого на пом'якшення покарань, використання інституту умовного засудження. Працюючи в умовах жорсткої правової системи царського самодержавства, М.С. Таганцев виступав проти політичних репресій і наполягав на необхідності враховувати характер цього злочину під час відбуття покарання. Важливу роль діяльності М.С. Таганцева та його авторитет як видатного російського криміналіста М.М. Гернет доводить тим, що М.С. Таганцев був доповідачем з основних положень російського Кримінального уложення від 22 березня 1903 р. на з'їзді Міжнародного союзу криміналістів у 1910 р.

Висновки. Таким чином, необхідно вказати, що підходи М.М. Гернета до вивчення злочинності залишаються актуальними й нині в умовах накопичення капіталу та наявності тенденцій до різкого соціального розшарування сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гернет М.Н. Уголовное право / М.Н. Гернет // Основные понятия русского государственного, гражданского и уголовного права: общедоступные очерки / В.М. Устинов, И.Б. Новицкий, М.Н. Гернет ; предисл. В.М. Хвостова. – Изд. 2-е. – М. : Тип. Т-ва И.Д. Сытина, 1907. – С. 57–112.
2. Гернет М.Н. Моральная статистика (уголовная статистика и статистика самоубийств) / М.Н. Гернет. – М. : Центр стат. упр., 1922. – 269 с.
3. Гернет М.Н. Общественные причины преступности. Социалистическое направление в науке уголовного права / М.Н. Гернет. – М. : Скирмунт, 1906. – 214 с.
4. Преступный мир Москвы / под ред. и с предисл. М.Н. Гернета. – М. : Право и жизнь, 1924. – 247 с.
5. Против смертной казни : сборник статей / под ред. М.Н. Гернета и др. – М. : Тип. Т-ва И.Д. Сытина, 1906. – 335 с.
6. Гернет М.Н. Революция, рост преступности и смертная казнь / М.Н. Гернет. – М. : Начало, 1917. – 30 с.
7. Гернет М.Н. Преступления гитлеровцев против человечности / М.Н. Гернет. – М. : Юриздат, 1946. – 32 с.

